

دسترس‌پذیری اطلاعات برای کودکان و نوجوانان

• آذر مشتاق

قابل بررسی دانست و اشاره کرد: در جامعه ما که درباره کودک و نوجوان بسیار صحبت می‌شود، باید از خودمان بپرسیم که واقعاً چقدر بر روی کودک و نوجوان ایرانی، کارهای پژوهشی انجام می‌شود؟ آنچه بر دانشگاه‌های ما مسلط است روح ترجمه است و ما کارهای تحقیقاتی بومی انجام نمی‌دهیم. در واقع ما با فقدان دانش نسبت به کودک و نوجوان ایرانی روبرو هستیم. اطلاعات پژوهشی ما پیرامون بستر فرهنگی‌ای که کودکان ما در آن رشد می‌کنند نیز کم است، کجا باید این پژوهش‌ها انجام شود؟ عماد خراسانی، با اشاره به کلیدواژه‌های نشست «کودک، اطلاعات و دسترسی»، اظهار داشت بهتر است اطلاعات مفید و متناسب را به بحث اضافه کنیم. آدم‌هایی که در این عرصه حرکت می‌کنند و داعیه تولید اطلاعات و اطلاع‌رسانی را دارند باید مجهز به دانش و پایبند به اخلاقیات باشند تا بتوانند این حرکت را به ثمر برسانند.

خراسانچی در ادامه افزود: منظور از اطلاعات مفید، اطلاعات مناسب و متناسب است نه ایجاد محدودیت. ما ابزارهایی را فراهم می‌کنیم تا کودکانمان بتوانند، به اطلاعاتی که لازمه پرورش استعدادهاشان است، دسترسی پیدا کنند. با توجه به گستردگی روش‌های دسترسی به اطلاعات، مهم نحوه فراهم‌آوری، سازماندهی و در نهایت اشاعه منابع است. تا کودکان بتوانند به اطلاعات مورد نیاز خود دست یابند؛ نه اینکه مشخص کنیم کودکان به‌چه اطلاعاتی نیاز دارند.

انصاری مخالفت خود را با بکار بردن واژه مفید بیان کرد و افزود: باید اطلاعات متنوع و درست را بکار ببریم، و آن چیزی که مهم است

نشست «دسترس‌پذیری اطلاعات برای کودکان و نوجوانان»، سی‌ام بهمن‌ماه، در سرای اهل قلم خانه کتاب برگزار شد. در این نشست نوش‌آفرین انصاری، رئیس هیأت مدیره شورای کتاب کودک؛ نسرین دخت عمادخراسانی، محقق و مشاور امور کتاب و کتابداری و مدیر گروه کودک و نوجوان دفتر پژوهش‌های فرهنگی؛ منوچهر علیپور، کارشناس مسئول کتابخانه‌های مدارس کشور و مدرس دانشگاه و مهرناز خراسانچی، مدیر کتابخانه حسینییه ارشاد حضور داشتند. این نشست به منظور بررسی راه‌های دسترس‌پذیر کردن اطلاعات برای کودکان و نوجوانان تشکیل شد. خراسانچی در ابتدا با اشاره به بخشی از پیمان‌نامه حقوق کودک سازمان ملل اشاره کرد «حق همه کودکان است تا برای شکوفا ساختن استعدادهایشان، در شرایط مساوی و صرف نظر از سن، نژاد، جنس، زمینه‌های مذهبی، ملی و فرهنگی، زبان، موقعیت اجتماعی و مهارت‌ها و توانایی‌های فردی، آزادانه و بطور مستقیم به اطلاعات، منابع و برنامه‌ها دسترسی داشته باشند».

وی در ادامه گفت: چه کنیم تا اطلاعات برای کودکان ما دسترس‌پذیر باشد؟ وقتی صحبت از اطلاعات برای کودکانمان می‌شود، بد نیست کلمه مفید را به آن بیفزاییم. زیرا قطعاً اطلاعات منبای رشد و زندگی بهتر آنها خواهد بود. همه ما به تأثیر اطلاعات مفید در حوزه آموزش و پرورش واقفیم. به‌همین جهت باید در راستای دسترسی به اطلاعات مفید یا دسترسی مفید به اطلاعات کوشا باشیم.

انصاری، بحث دسترس‌پذیری اطلاعات برای کودکان را از چند زاویه

افزود: اطلاعاتی که در دسترس قرار می‌گیرند علاوه بر صحت آن‌ها باید مفید و متناسب با نیازهای گروه‌های سنی مخاطبان باشد؛ چه بسا منابعی موجودند که از لحاظ علمی بسیار مستدل و صحیح‌اند اما با نیازهای و توانایی‌های گروه سنی مورد نظر تناسبی ندارند و از محدوده درک آنها خارج‌اند و ممکن است آنان را به خطا ببرند. بر همین اساس تأکید بیشتری بر مفید بودن اطلاعات نسبت به صحت آن وجود دارد.

علیپور در ادامه گفت: ما باید در حوزه آموزش و پرورش به‌گونه‌ای عمل کنیم که خود کودک قوه تمیز دادن مطالب مفید از مضر را داشته باشد. وی نقش کنترل نامحسوس را در این شیوه، جهت جلوگیری از آسیب‌پذیری کودک، مفید دانستند و بیان داشت این کنترل باید به‌گونه‌ای باشد که خلاقیت را در کودک از بین نبرد و امکان تجربه و آزمایش شرایط و راه‌ها جدید را به او بدهد تا شخصاً بتواند به اطلاعات مفید دست یابد.

خراسانچی در پایان اظهار داشتند کودکان در عصر حاضر خیلی باهوش‌ترند و جلوتر از ما حرکت می‌کنند، بنابراین باید برای برآورده کردن نیازهای اطلاعاتی آنها همگام با آنها حرکت کنیم. عدم توجه به دوران کودکی، موجب غفلت ما از نیازهای به حق آنها می‌شود و با وجود اهمیت بسیار زیاد دوران کودکی، بحث دسترس‌پذیری اطلاعات برای کودکان از فروغ کمتری برخوردار است. مهم است که درک کنیم چگونه می‌توان اطلاعات و منابع لازم و مفید را برای کودکان و نوجوانان فراهم آورد و چگونه ابزار آن را در اختیار نهاد و از چه طریق توانایی‌های کودک را برای استفاده از این ابزار و اطلاعات به شکل مستقل پرورش داد و توانایی ارزشیابی منابع را در او ایجاد کرد تا بهترین اطلاعات را انتخاب کند.

درست بودن اطلاعات است. ما باید تفکر علمی را در جامعه رواج دهیم. تفکر علمی مبتنی بر سؤال، شک و جستجو است اگر ما آنها را با تفکر علمی آشنا کنیم آنها با امکانات و ابزارهای که در اختیارشان است حرکت خواهند کرد. وی با نقل قولی از جناب آقای دکتر عباس حری ادامه داد که مسئولیت نشان دادن درست از نادرست، و نقد و بررسی به‌ویژه در فضای مجازی اینترنت، به عهده ماست و اینها باید به کودک نشان داده شود. اما فضای مجازی تنها راه دسترسی به اطلاعات نیست، به عقیده من یکی از راه‌های دسترسی به اطلاعات ادبیات داستانی است.

عماد خراسانی در ادامه گفت: آنچه که در ارتباط با دسترس‌پذیری اطلاعات مطرح می‌شود آن است که ما چه اطلاعاتی را در اختیار چه گروه سنی‌ای قرار می‌دهیم. به‌همین جهت کسانی که وظیفه مظلوف‌سازی اطلاعات برای کودکان را دارند مسئولیت خطیری بر عهده دارند. اینترنت یکی از راه‌های اشاعه اطلاعات است که نظرات مثبت و منفی و متناقضی در ارتباط با آن وجود دارد. حال این سؤالی مطرح است: ما چقدر اینترنت را از اطلاعات متنوع اخلاقی، ایرانی، اسلامی و مناسب پر کرده‌ایم تا وقتی کودکان را از دسترسی به اطلاعاتی خاصی منع می‌کنیم، جایگزین مناسبی برای آن داشته باشیم. مقصود از بیان اطلاعات مناسب آن است که اطلاعات به تناسب نیازها و اولویت‌های کودک در اختیارش قرار گیرد، از این‌رو باید کسی که عهده‌دار دسترس‌پذیر ساختن اطلاعات می‌شود، باید فردی متخصص و دلسوز باشد که نیازهای کودک را بشناسد، در این عرصه فعال باشد و همچنین نقش تربیت و هدایت نیروهای جدید را عهده‌دار شود.

وی در ادامه صحبت‌های خانم انصاری، در خصوص صحت اطلاعات

علیپور: ما باید در حوزه آموزش و پرورش به‌گونه‌ای عمل کنیم که خود کودک قوه تمیز دادن مطالب مفید از مضر را داشته باشد. وی نقش کنترل نامحسوس را در این شیوه، جهت جلوگیری از آسیب‌پذیری کودک، مفید دانستند

خراسانچی: با توجه به گستردگی روش‌های دسترسی به اطلاعات، مهم نحوه فراهم‌آوری، سازماندهی و در نهایت اشاعه منابع است، تا کودکان بتوانند به اطلاعات مورد نیاز خود دست یابند؛ نه اینکه مشخص کنیم کودکان به چه اطلاعاتی نیاز دارند